

Mälestusmärk talurahva vabastamisele.

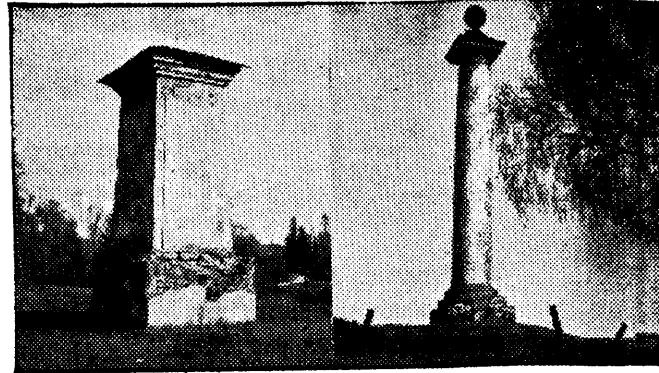
Rida haruldasi mälestusmärke Mõdriku mõisa ümbruses. Obelisk kindrali valge hobuse haulal.

Mõdriku mõisa, praeguse kodumajanduskoolihoone, ümbruses on säilinud rida mälestusmärke ja -ehitisi, millede eest keegi ei hoolitse ja mis aasta-aastalt ja viimasel ajal isegi kuu-kuult hävinevad ja purunevad. Osa neist ehitustest on juba täiesti kadunud ja nende asukohta tähistavad vaid kivivaremed. Nii asus talupidaja Kereme maa-alal kõrge kingu otsas, kus praegu asub sõjaväe triangulatsiooni torn, mõnikümne aastat tagasi kõrge kiviehitus. See oli jäme kivitorn, milles asusid kivitrepid, mida mööda vanasti olnud võimalik üles tornitippu pääseda. Milliseks otstarbeks mõisaomanik kivitorni ehitas, selle kohta puuduvad andmed, kuid rahvasuus on säilinud torni nimetusena „Mõdriku kirik“ ja teatakse rääkida, et tornist pidanud saama ümbruskonnale oma pühakoda. Võib aga ka olla, et mõisnik ehitas torni omale lihtsalt vaatetorniks. Kohaomaniku abikaasa teab aga jutustada, et kui tema noorem olnud, siis olnud torni jalal näha ka trepiastmed, mis viinud maa alla ning hiljemgi on kokkuvarisenud kivitorni asukoha künkalt maa seest tulnud välja servitilaotud paekive, nagu oleks nad asetatud mingi koopa või käägu lakke.

Kõige huvitavamaks säilinud mälestusmärkidest on kaheksasammas, nagu teda hüütakse rahva poolt. Too ehitus asub jällegi Kereme maa peal ja on kaheksale tugevale ja pikale sambale ehitatud hoone.

Hoone oma sammastikuga tuletab elavalt meelde vanu Kreeka sammasehitusi.

Üks sammastest on maha varisenud, samuti on osalt alla kukkunud hoone katus. Kaheksa samba vahel asunud vanasti korralik kiviõrand, mis nüüd on aga täis kuhjatud

Ülal vasakult: punane sammas ja Valge-hobuse obelisk. Paremalt „Kaheksasammas“.

kivisodi, puurämpsu ja muud prahti. Kaitoreda hoone ümbrus on rohtunud, sodi täis ja korraldamata. Mõisa ajal hoitud aga hoone ja ümbrus hästi korras, siis olnud ja lutusteed, istepingid jne., nii et kaheksasammas olnud siis vana ja nägusa pargi südameks.

Sammasehituse lõunapoolse viilu küljes on saksakeelne kiri, mis on aga maha pudenud. Osalt on nähtav kirja algus „Der Aufhebung...“, siis „...in Estland... ja lõpuks aastaarv MDCCCXVI — 1816.

Juba neist kirja katkendeist võib järelda, milleks on hoone püstitatud. 1816. a. teostati Balti rüütelkonna poolt

Eestimaa talurahva pärisorjusest vabastamine ning sama akti auks ja mälestuseks on ka kaheksasammas ehitatud.

Kes ehitas selle omapärase mälestushoone? Mõdriku mõisnik kindr. Kaulbars. Miks

tegi seda mõisnik? Rahvas arvab, et mõisnik tegi seda ausast tahtest tunnustada talurahva pärisorjuse vabastamise tähtsust, sest kindral olnud tubli mees ja käitunud talurahvaga inimlikult. Tegelikult aga teame, et talurahva pärisorjusest vabastamisega algas talupoegade teoorjuse aeg, millal kõik maa kuulus mõisnikele ning talurahvas oli vaid lühiajaliseks ja õigusteta rentnikuks mõisahärra maal. Teoorjus ei toonud kaasa maa-rahva olukorra kuigi suurt paranemist, hoopis vastupidi: mõneski suhtes tõi uus olukord kasu mõisnikele. Kas ei hinnanud ka Kaulbars talurahva pärisorjusest vabastamist ise tähtsust enda ja oma mõisa suhtes niivõrd kõrgelt, et ehitas selle akti mälestuseks toredata hoone? Kuigi suureks pühaduseks nad hoonet nagunii ei pidanud, sest mõisapreilid käisid siin, kaheksa samba vahel, õhtuti tantsimas ja lõbutsemas.

Mõisniku poolt remonteeriti kaheksasammast mitmel korral, kuid iseseisvuse ajast

alates on hoone jäänud enda hooleks.

Paar aastat tagasi oli suurem varisemine,

kus peale ühe samba kukkus alla ka suurem osa katusest. Kuna hoone võib uuesti variseda ja saada hädaohtlikuks inimestele, kavatses taluomanik kaheksasamba koguni maa-tasa kiskuda. Muinsuskaitse alla hoonet võetud ei ole.

Kereme talu naabruses

Ilvese talu heinamaasiilul asub tugev neljatahuline punase katusega sammas,

mida hüütakse „punaseks sambaks“. Milleks see kivisammas siia on ehitatud, selle kohta puuduvad andmed.

Kõige kõrgem veel püsivatest mälestusmärkidest asub Mõdriku kodumajanduskooli maa-alal, kaunil kaseküngal ja kannab nime „Valge-hobuse sammas“. Valgehobuse nime kannab ka mäeküngas, millel sammas asub.

Iga tund

toob palju uudis-
maailmas. Keegi
millise üllatuse võib
mista järgmine päev.
„Virumaa leataja“ toob
Teile kõigest neist uudis-
test kiirelt teateid. Ärge
unustage sellepärast ka
kiirel tööajal uuendada
„Virumaa Teataja“ teili-
mist. Tellige kohe
„Virumaa leataja“
15. juunist.

Too sale ja kõrge obelisk on kindralihärra omapärase tuju toode: kui kindrali kallihinnaline valge hobuse suri, lasi ta looma surite austuseavaldustega matta mõisa lähedale mäekünkasse ja

püstitas haulale hiljem toredata obeliski.

Sammast piirasid vanasti umbes meeriõrgused suurükitorud, mis olid ühendatud ketidega, kuid mõni aasta tagasi varastati vanarauakaupmehed suurükid ja jämeda rauketi ära.

Keres ei mõistle Wõsul.

Ratwerlaaste poolt oli Wõsul kawatsetud korraldada väike rahvusvaheline ilmne maleturniir. Rahjufs aga tähtsaim mõisteleia — suurmeister Keres — ütles ära ajavõitujit mitmejuuastel ettefäänetel, lubades aga tuleval aastal kindlasti mängida. Et ratwerlaaste turniiri ilma Kereseta korraldada ei taha, liiffalid nad mõistele aasta mõrra edasi, millea ta teised mõisteleiad nõustujid.